

18

I. (Nagy / Szent) (Anjou) Lajos király (1342–1382)

A zsidók kiűzése Magyarországról

1349

(a/1) Tótsolymosi Apród János / Küküllei János (XIV. század), *Chronica*, c. 41 (1382 után)

Fordítás:

Küküllei János és a Névtelen Minorita krónikája / Johannes de Kikullew et Anonymus Minorita, *Chronica de gestis Ludovici I regis Hungarorum*. Fordította Geréb László (Monumenta Hungarica) (Budapest: Magyar Helikon, 1960)

Küküllei János, *Lajos király krónikája – Geszta Lajos királyról*. Fordította Kristó Gyula (Millenniumi magyar történelem: Források) (Budapest: Osiris Kiadó, 2000)

(a/2) “Budai krónika” / *Chronica Hungarorum* (Buda: Andreas Hess, 1473), [K. 41]: “*De iudeorum expulsione*” (Küküllei nyomán)

Újabb kiadás:

Budai krónika: *Chronica Hungarorum. Finita Buda Anno Domini MCCCCLXXXIII...* Hasonmás kiadásban (...) Horváth János fordításában... (Budapest: Magyar Helikon, 1973) (facsimile edition, magyar fordítás), p. 124 [41]

Irodalom:

Trencsényi-Waldapfel Imre, “Küküllei János és a Névtelen Minorita” (1960), in: uő, *Humanizmus és nemzeti irodalom* (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1966), pp. 11–34 (a zsidók kiűzését nem tárgyalja)

Scheiber Sándor, szerk., *Magyar-zsidó oklevéltár / Monumenta Hungariae Judaica*, XVIII (Budapest: A Magyar Izraeliták Országos Képviselete, 1980), p. 33, no. 1 (Dékán Kálmán fordítása)

Dán Róbert, “Mikor űzte ki I. Lajos a zsidókat?”, in: *Tanulmányok Budapest múltjából*, 24 (1991), pp. 9–15

De iudeorum expulsione

Ipse enim iudeos ad fidem catholicam convertere & christo lucrari tanquam zelator salutis desiderans: & propter obstinatum duriciam ipsorum iudeorum suum propositum ad effectum perducere non valens: omnes iudeos per totum regnum hungarie licentia vit. & expelli mandavit, bona & res ipsorum per usure voraginem cumulat: ut lutum spernens: noluit habere vel occupare. & sic omnes de regno hungarie in austriam & bohemiā recesserunt: & dispersi extiterunt.

A zsidók kiűzéséről

Ő ugyanis mint az üdvösség buzgó híve arra vágyott, hogy a zsidók katolikus hitre térjenek, és Krisztus számára megnyerje őket, de a zsidók megátalkodott makacssága miatt szándékát nem tudta keresztülvinni, egész Magyarország-szerte az összes zsidót elbocsátotta, és kiűzésüket elrendelte, az uzsora mételyével felhalmozott javaikra és dolgaikra – megvetve azokat, mint a piszkot – nem tartott igényt, és nem akarta lefoglalni. És így azok valamennyien Magyarországról Ausztriába és Csehországba mentek és szétszóródtak.

(b) Joannes de Thwroc / Thuróczi János, *Chronica Hungarorum / A magyarok krónikája* (Brünn, 1488), pars III, c. XLI (Küküllei nyomán)

Ú j a b b k i a d á s o k :

Grünvald Fülöp & Scheiber Sándor, szerk., *Magyar-zsidó oklevéltár – Monumenta Hungariae Judaica*, V, 1. rész (Budapest: A Magyar Izraeliták Országos Képviselete, 1959), pp. 15–16, no. 18

Thuróczy János, *A magyarok krónikája* (Budapest: Helikon Kiadó, 1985) (facsimile és Horváth János fordítása)

Johannes de Thurocz, *Chronica Hungarorum*, ed. Elisabeth Galántai & Julius Kristó (Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum, SN 7) (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1985), kül. p. 183, § 171 (622)

I r o d a l o m :

Elemér Mályusz & Julius Kristó, *Johannes de Thurocz, Chronica Hungarorum, II: Commentarii*, 2 (Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum, SN 9) (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1988), p. 179

De Iudeorum expulsione

Ipsa enim Iudeos ad fidem catholicam convertere et Christo lucrari tanquam zelator salutis desiderans et propter obstinam duritiam ipsorum Iudeorum suum propositum ad effectum perducere non valens omnes Iudeos per totum regnum Hungarie licenciavit, et expelli mandavit, bona et res ipsorum per usure voraginem cumulas ut lutum spernens noluit habere vel occupare. Et sic omnes de regno Hungarie in Austriam et Bohemiam recesserunt et dispersi extiterunt.

A zsidók kiűzéséről

Mivel katolikus hitre akarta téríteni a zsidókat és meg akarta nyerni őket Krisztusnak, a hit buzgó terjesztője lévén: amikor tervét a zsidók megátalkodott makacssága miatt nem tudta megvalósítani, az összes zsidókat elbocsátotta egész Magyarországon, és elrendelte, hogy űzzék ki őket. Javaikat és a kamatszédés falánkságából felhalmozott vagyonukat megvetette, mint a sarat, nem akarta sem birtokába venni, sem lefoglalni. A zsidók valamennyien kivonultak Magyarországról, és szétszóródtak Ausztriában és Csehországban.

(c) Antonius Bonfinius / Antonio Bonfini (1427/34–1502), *Rerum Ungaricarum decades*, II, 10, 476 skk.

K i a d á s :

Antonius Bonfinius / Antonio Bonfini (1427/34–1502), *Rerum Ungaricarum decades*, II, ed. József Fögel, Béla Iványi & Ladislaus Juhász (Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum, Saeculum XV, 2) (Lipsiae: B. G. Teubner, 1936), II, 10, 476 skk.

F o r d í t á s :

Antonio Bonfini, *A magyar történelem tizedei*, fordította Kulcsár Péter (Budapest: Balassi Kiadó, 1995), p. 483

(...) Hogy milyen jámbor volt és kedves az istennek,¹ az látható az alább következőkből. Először is, hogy a zsidók kegyetlen járom szorításából

---

¹ Ti. Lajos király.

kiszabaduljanak és kijózanodjanak, megígérte, hogy magyarokként fogja kezelni és örökös adómentességgel adományozza meg őket. Amikor azonban végül is sem az ő, sem a szent atyák szava nem tudta ezeket az igaz hitre térteni, állami rendelettel valamennyit kiűzte Magyarországról, megengedve, hogy holmijukat és vagyonukat sértetlenül magukkal vigyék; ezek aztán kiűzetvén, elárasztották Ausztriát és Csehországot.

(...)

(d) Petrus Ransanus (1428–1492), *Epithoma rerum Ungaricarum*, III, 41

K i a d á s :

Petrus Ransanus, *Epithoma rerum Hungararum*, ed. Petrus Kulcsár (Bibliotheca scriptorum medii recentisque aevorum, SN 2) (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1977)

F o r d í t á s :

A magyarok történetének rövid foglalata, fordította Blazovich László & Sz. Galántai Erzsébet (Millenniumi magyar történelem: Források) (Budapest: Osiris Kiadó, 1999), p. 110, XX. fejezet

Kiűzte Magyarországról a zsidókat, főleg azért, mert az uzsorával sokakat a végső inségbe juttattak.

(e) Jozséf ha-Kohén (1496–1578), *Émeq ha-bakha / A siralom völgye*: “A zsidók kiűzése az 5108. évben (1348/49)”

K i a d á s :

Shlomo J. Spitzer & Komoróczy Géza, *Héber kútforrások Magyarország és a magyarországi zsidóság történetéhez a kezdetektől 1686-ig* (Hungaria Judaica, 16) (Budapest: MTA Judaisztikai Kutatócsoport – Osiris Kiadó, 2003), p. 451, no. 106 (1) (héber szöveg és magyar fordítás)

Az ötezer 108. esztendőben történt, ez az 1348. év, hogy a zsidókat kiűzték Ungarija (׳VNGRY׳H) királyságából. Abban az évben más országokból is kiűzték tartózkodási helyükről² a zsidókat.

---

² Gen. 17,8 stb. – Értsd: a diaszporában a zsidók csak “tartózkodnak”, nem pedig “laknak”.